

تفکر انتقادی

در برنامه‌های آموزشی کتابخانه

ویراستاران

جان اسپنسر

و

کریستوفر بلسون - مارتولا

ترجمه

حیدر مختاری

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

فصلنامه علمی-پژوهشی

عنوان و نام پدیدآور	تفکر انتقادی در برنامه‌های آموزشی کتابخانه/ ویراستاران جان اسپنسر و کریستوفر میلسون-مارتولا؛ ترجمه حیدر مختاری؛ ویراستار فارسی محدثه رفیعی‌خشنود.
مشخصات نشر	تهران: چاپار: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۳۹۸ ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	978-600-276138-5
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
پایان داشت	عنوان اصلی: Critical thinking within the library program, 2009.
موضوع	کتابخانه‌ها و مراجعان -- آموزش
موضوع	Library Users--Education
موضوع	تفکر انتقادی
موضوع	Critical thinking
شناسه افزوده	اسپنسر، جان استوارت، ویراستار
شناسه افزوده	Spencer, John S. (John Stuart)
شناسه افزوده	میلسون-مارتولا، کریستوفر، ویراستار
شناسه افزوده	Millson-Martula, Christopher
شناسه افزوده	مختاری، در، ۱۳۵۴ - مترجم
شناسه افزوده	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.
رده‌بندی کنگره	ZV ۱۷۴۶۵
رده‌بندی دیویی	۲۵/۵۶
شماره کتابشناسی ملی	۹۷۸۶۰۰۲۷۶۱۳۸۵

فصلنامه علمی-پژوهشی

تفکر انتقادی در برنامه‌های آموزشی کتابخانه

ویراستاران انگلیسی: جان اسپنسر و کریستوفر میلسون-مارتولا

ترجمه حیدر مختاری (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

ویراستار فارسی: محدثه رفیعی‌خشنود

صفحه‌آرا و طراح جلد: رحیم کبیرصابر

ناظر فنی چاپ: محمد محمدی

چاپ اول ۱۳۹۹

شمارگان ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۶-۱۳۸-۵ ISBN: 978-600-276-138-5

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

قیمت: ۶۴،۰۰۰ تومان

توزیع و فروش: تهران، خیابان ولی عصر (عج)، بالاتر از زرتشت، کوچه نوربخش، پلاک ۴۰، نشر چاپار

۰۹۱۲۱۹۶۰۲۱۴ - ۸۸۸۹۹۶۸۰

سخن ناشران

این «مهم‌ترین سرچشمه در ایجاد و دوام خودآگاهی تاریخی بشر است، پیوند دیرین انسان با متن است که مشخصه وجودی انسان، به‌عنوان موجود نمادساز، تحقق بخشیده و او را به موجودی ممتاز بدل ساخته است که می‌تواند از گذشته غمت بگیرد، حال را بسازد و آینده را پیش‌بینی نماید. گسیختگی این پیوند در هر جامعه، به‌معنای انهدام خودآگاهی تاریخی و تبدیل شدن اعضای آن جامعه به افرادی است که از آنچه انسان بودن ایشان را در گذر تحول نمادهای فرهنگی و اجتماعی بر ساخته، گسسته‌اند.

«کتابخانه» به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان ایجاد پیوند میان انسان و متن، خود همواره نماد شکوفایی یا زوال جوامع بوده است. هر گاه یک جامعه در جهت اشراف بر داشته‌های فرهنگی و اجتماعی خود یا سایر جوامع حرکت کرده و خواسته است تا از دل خودآگاهی کشف شده، آگاهی و دانایی نو بی‌رود و حال و آینده خود را بسازد، کتابخانه‌ها رونق گرفته‌اند و هر گاه نادانی و ازخودبیگانگی یا خودکامگی، وقوف به نشانه‌های تاریخی یک ملت را ممنوع و معلق ساخته است، پیوندها گسیخته شده است و کتابخانه‌ها افول کرده‌اند.

«کتابخانه عمومی» در میان همه گونه‌های کتابخانه، جایگاه ویژه‌ای در جامعه دارد. از یک سو، در صف اول ارتباط با آحاد جامعه قرار می‌گیرد و از سوی دیگر در دولت مدرن، نقش قلمرو عمومی را برای پر کردن شکاف

دولت - ملت و کم‌رنگ ساختن پیامدهای دیوان‌سالاری ایفا می‌کند. چنین نهاد ارزشمندی، از دیرباز محل اشتغال کتابدارانی فرهیخته، دانشمند، کتاب‌شناس و معلم بوده است. کم نیستند دانشمندانی که علاوه بر مقام شامخ علمی، شاغل به حرفه شریف کتابداری بوده‌اند. بر همین اساس، کتابدار دانشمند و فرهیخته را می‌توان مهم‌ترین رکن در نقش‌آفرینی اجتماعی کتابخانه تلقی کرد و او را نقطه‌ای کانونی برای تمرکز بر آموزش و ابعای دانش و مهارت دانست.

دانشمندان و دانش‌آموزان یکی از مخاطبان اصلی و با اهمیت کتابخانه‌ها و مراکز علمی اند. کتابخانه‌ها همواره مکانی برای ارائه به سامان متون معتبر در سراسر دوره‌های مختلف معارف بشری تلقی شده‌اند اما در روزگار نوین، به دلیل تکثر و تنوع در محمل‌های ثبت و اشاعه اطلاعات، پیدا کردن ایده‌های اصیل، تفاسیر درست و فهم صحیح از اندیشه‌ها دشوار به نظر می‌رسد. تفکر انتقادی یا ارزیابی راه‌معدانه اندیشیدن، راه‌حل خردمندانه و عالمانه‌ای است که کتابداران نیز با مسلط شدن به آن، می‌توانند در ارتقای سواد اطلاعاتی و تعالی عقلانیت ناقد، نقش‌آفرینی جدی در تعامل با کاربران و مراجعان برای فرهنگ و شناخت امروز و فردا باشند. کتابخانه‌های عمومی اما این را نقش فراتر از گونه‌های آموزشگاهی و دانشگاهی، در گستره‌ای شامل دانش‌آموزان و دانشجویان و سایر اقشار جامعه ایفا می‌کنند. دست‌کم ظرفیت چنان تأثیرگذاری را دارند. این کتاب، در قالب مجموعه‌ای از جستارها، راه‌ها و دستاوردهای عملی و تجربی برآمده از همکاری اعضای هیئت علمی و کتابداران برای آموزش مفهوم و مهارت تفکر انتقادی ارائه شده و ضمن اشاره به جنبه‌های مختلف تفکر انتقادی، چگونگی رویارویی ناقدانه با متون در محمل‌های مختلف بحث شده است. در این میان، تجربه و

محمل نظری متناسب برای کتابخانه‌های عمومی اندک است اما زمینه‌های مشترک می‌تواند در آموزش کاربران، طراحی برنامه‌ها و بازاریابی خدمات کتابخانه (عمومی یا آموزشگاهی)، الهام‌بخش و سودمند باشد.

در انتشار این اثر، گروه انتشارات و ارتباطات علمی در دفتر پژوهش و آموزش «نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» و انتشارات چاپار در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند تا با هم‌افزایی در تولید دانش و اشاعه آثار علمی، متونی در قالب ترجمه یا تألیف متناسب با اقتضائات بومی و ملی تهیه و منتشر شود و در ارتقای دانش و توان مخاطبان، به‌ویژه کتابداران فرزانه و تحول‌آفرین، سهمی آدا کرده‌اند. بر این اساس، ناشران این اثر ضمن استقبال از مشارکت اندیشوران دانش‌آگاهی و کتابداران دانشسور در پیدایش (رصد و پیشنهاد موضوعات و مفاهیم مورد نیاز ترجمه، تألیف، ویرایش و غیره) آثاری در گستره کتابخانه‌های عمومی اما می‌توانند در راستای اعتلای دانش، فرهیختگی و کارآمدی روزافزون کتابداران حال و آینده کتابخانه‌های عمومی، به شیوه‌ای شایسته خدمت‌گزار کنند.

چاپار- نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور
دفتر پژوهش و آموزش

فهرست مندرجات

سخن مترجم.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
۱. روند تحول مهارت های تفکر انتقادی در آموزش کتابخانه ای از ۱۹۸۶ تا ۲۰۰۶.....	۱۹
۲. بسط مهارت های تفکر انتقادی در آموزش سواد اطلاعاتی آنلاین.....	۴۳
۳. یافتن روشی سقراطی برای آموزش سواد اطلاعاتی.....	۶۷
۴. گام به گام از طریق گفت و شنود.....	۹۳
۵. تقویت مهارت های تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی دانشجویان سال اول.....	۱۳۱
۶. مدل سازی پژوهش علمی: نوشتن مقاله به مرور زمان.....	۱۵۷
۷. تفکر انتقادی با امور زندگی روزمره در پیوند است.....	۱۹۹
۸. سواد اطلاعاتی در واژگان خاص موضوعی: راهی به سوی تفکر انتقادی.....	۲۲۱
۹. استفاده از رده بندی بلوم برای آموزش تفکر انتقادی به دانشجویان رشته های گوناگون.....	۲۴۳
۱۰. می توان دانشجویان را به سمت منابع هدایت کرد، اما به سمت تفکر خرد.....	۲۶۵
۱۱. دیگر خام نمی شویم: آموزش تفکر انتقادی از طریق ارزیابی وبسایت های مواکب.....	۳۱۱
۱۲. یادگیری بیشتر درباره طرز تفکر دانشجویان.....	۳۵۵
نمایه.....	۳۹۱